

Digital Transformation in Breastfeeding Education and Consultancy of Midwives[#]

Elif Dağlı^{1,a,*}, Fatma Nilüfer Topkara^{2,b}, Feyza Aktaş Reyhan^{3,c}

¹Department, Abdi Sütcü Vocational School of Health Services, Cukurova University, Adana, Türkiye

²Eskişehir Provincial Health Directorate, Eskişehir, Türkiye

³Department of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Kutahya Health Sciences University, Kütahya, Türkiye

*Corresponding author

Review

Acknowledgment

#This study was presented as an oral presentation at the 1 International I National Digital World Digital Health Digital Midwifery Congress held at Sivas Cumhuriyet University on 19-21 October 2022.

History

Received: 04/07/2023

Accepted: 21/08/2023

ABSTRACT

This review was written to examine the effect of digital transformation on breastfeeding education and counseling of midwives. The research was prepared by searching the current literature in search engines such as Google Akademik, Dergipark and Medline/PubMed. Digital transformation is critical in the healthcare industry today, as technology differentiates needs and transforms all sectors. With the developing technology, important breakthroughs are made in processes such as diagnosis, treatment, post-treatment and preventive health, which are vital in the health sector. From a health perspective, new technologies and methods enable the improvement of treatment processes, communication with patients, processes related to the protection of health, and administrative processes of health institutions and organizations. Technology and the improvements it brings also provide personalized support to mothers who seek information and support about breastfeeding, via telephone and internet-based applications, and positively affect breastfeeding outcomes. Modern alternatives to traditional breastfeeding education are emerging in the digital breastfeeding world. Many breastfeeding mothers today turn to smartphone apps for help, such as phone breastfeeding support, breastfeeding tracking apps, informative breastfeeding apps, and online mother meetups. Evidence shows that education and counseling through technological interventions contribute to the promotion and success of breastfeeding. In the literature, it is reported that technology-based training and counseling practices for midwives should be transformed into a routinely used practice. It is emphasized that technological applications will save time for midwives and will benefit all segments of society by reaching more women. Studies show that breastfeeding education and counseling provided in the digital environment contributes to the spread of breastfeeding, increasing its duration and reaching breastfeeding goals. In breastfeeding education and counseling; To ensure that mothers remain accurate, accessible and relevant in the ever-changing digital age, midwives should be familiar with reputable technology-based options.

Keywords: Breastfeeding, Counseling, Digital, Education, Midwifery

Ebelerin Emzirme Eğitimi ve Danışmanlığında Dijital Dönüşüm

Bilgi

#Bu çalışma 19-21 Ekim 2022 tarihlerine Sivas Cumhuriyet Üniversite'sinde gerçekleşen I Uluslararası I Ulusal Dijital Dünya Dijital Sağlık Dijital Ebeler Kongre'sinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Süreç

Geliş: 04/07/2023

Kabul: 21/08/2023

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Bu derleme, dijital dönüşümün ebelerin emzirme eğitimi ve danışmanlığı üzerine etkisini incelemek amacıyla yazılmıştır. Araştırma, Google Akademik, Dergipark ve Medline/PubMed gibi arama motorlarında güncel literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır. Teknolojinin ihtiyaçları farklılaştırdığı ve tüm sektörleri dönüştürdüğü günümüzde sağlık sektöründe dijital dönüşüm kritik önem taşıyor. Gelişen teknolojiyle birlikte sağlık sektöründe hayati önem taşıyan tanı, tedavi, tedavi sonrası ve koruyucu sağlık gibi süreçlerde önemli atılımlarda bulunuluyor. Sağlık açısından bakıldığında yeni teknoloji ve yöntemler tedavi süreçlerinin, hastalarla iletişimin, sağlığın korunması ile ilgili süreçlerin ve sağlık kurum ve kuruluşlarının yönetimsel süreçlerinin iyileşmesini sağlamaktadır. Teknoloji ve beraberinde getirdiği iyileşmeler emzirme konusunda da bilgi ve destek arayan annelere telefon ve internet tabanlı uygulamalarla destek sağlamakta, emzirme sonuçlarını olumlu etkilemektedir. Dijital emzirme dünyasında geleneksel emzirme eğitimine modern alternatifler ortaya çıkıyor. Bugün emziren annelerin çoğu yardım için telefonla emzirme desteği, emzirme takip uygulamaları, bilgilendirme sağlayan emzirme uygulamaları ve çevrimiçi anne buluşmaları için akıllı telefon uygulamalarına başvuruyor. Kanıtlar, teknolojik müdahaleler ile verilen eğitim ve danışmanlığın emzirmenin desteklenmesine ve başarılmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Alan yazında, ebeler için teknoloji tabanlı eğitim ve danışmanlık uygulamalarının rutin olarak kullanılan bir uygulamaya dönüştürülmesi gerektiği bildirilmektedir. Teknolojik uygulamaların ebeler için zaman tasarrufu sağlayacağı ve daha fazla sayıda kadına ulaşarak toplumun tüm kesimine fayda sağlayacağı vurgulanmaktadır. Çalışmalar dijital ortamda verilen emzirme eğitimi ve danışmanlığının emzirmenin yaygınlaşmasına, süresinin artmasına ve emzirme hedeflerine ulaşılmasına katkı sağladığını göstermektedir. Emzirme eğitim ve danışmanlığında; annelerin sürekli değişen dijital çağda doğru, erişilebilir ve alakalı kalmasını sağlamak için ebeler güncel teknoloji tabanlı seçenekleri kullanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Danışmanlık, Dijital, Ebeler, Emzirme, Eğitim

^a elifarik90@gmail.com

^b https://orcid.org/0000-0002-4608-8904

^b topkaranlfr@gmail.com

^c https://orcid.org/0000-0001-7646-3456

^c fyz.aktas@gmail.com

^c https://orcid.org/0000-0002-7927-2361

Giriş

Toplum beslenmesinde eşsiz bir yere sahip, mucize besin olan anne sütünü bebeklere ulaştırmanın en sağlıklı şekli emzirmedir (WHO, 2019). Emzirmenin anne ve bebek sağlığına dair pek çok yararları vardır. Bebek sağlığına yönelik; daha az otitis media, ishal ve pnömoni görüldüğü bilinmektedir. Astım gelişme ve obezite riski daha düşüktür. Uzun süre yalnızca anne sütüyle beslenme beynin gelişimini sağlar. Anne sağlığına yönelik ise; doğum sonu kanama sıklığını azaltmakta ve uterus involüsyonun sürecini hızlandırmaktadır. Ayrıca yumurtalık ve meme kanseri risklerini azaltır. Postpartum depresyon ve tip 2 diyabet gelişme riski ise daha düşüktür. Gebelik sürecinde alınan kiloların ilk yıl içinde daha kolay verildiği bildirilmiştir. Pek çok yararı olmasına rağmen emzirme oranları hala istenen düzeyde değildir (Centers for Disease Control and Prevention, 2019).

Emzirmenin başlaması ve sürdürülmesi anneye ait pek çok faktörden etkilenir. Buna sebep olarak, annede özgüven eksikliği, yetersiz hissetmesi, eğitim seviyesi düşüklüğü, emzirme eğitimi almaması, çalışıyor olması, uzun çalışma saatleri, aile içi destek eksikliği/yokluğu, prelakteal besleme ve biberon/emzik kullanımı gibi etkenler gösterilmiştir ve annelerin profesyonel emzirme eğitim ve danışmanlığı gereksinimini doğurmaktadır (Cantu ve ark., 2018, Dağlı ve ark., 2022). Yapılan çalışmalarda, emzirme alanında eğitim almış uzmanların sağladığı desteğin, sadece anne sütüyle beslemeye ve emzirme süresine olumlu katkı sağladığı bildirilmektedir (Renfrew ve ark., 2014; Cantu ve ark., 2018).

Teknolojiyle ihtiyaçların farklılaştığı günümüzde sağlık alanında dijital dönüşüm büyük önem taşımaktadır. Dijital dönüşümle birlikte sağlık alanında tanıda, tedavide ve koruyucu sağlık gibi süreçlerde önemli atılımlar yapılmaktadır. Bu teknolojik atılımlar; tedavi sürecinde, hasta ile iletişimde, sağlığın korunmasıyla ilgili süreçlerde iyileşme sağlamaktadır. Teknoloji ve beraberinde getirdiği iyileşmeler emzirme bilgisi ve desteği isteyen annelere yardım sağlamakta, emzirmeyi olumlu etkilemektedir (Mohrbacher, 2015).

Bu derleme, dijital dönüşümün ebelerin emzirme eğitimi ve danışmanlığı üzerine etkisini incelemek amacıyla yazılmıştır.

Ülkemizde Emzirme Danışmanlığı

Emzirme danışmanı, anne ve bebeğin emzirme konusunda gereksinimine ve endişesine odaklanan, emzirme sorunlarını tanıyan, sorunların ortaya çıkmasını engelleyen, problem olduğunda çözümler sunan ve bu konuda eğitim alan donanımlı sağlık kuruluşlarında ya da bağımsız olarak çalışan sağlık profesyoneli (Patel ve Patel, 2016).

Emzirme danışmanlığı, ev ziyaretleri, video konferans ve telefon ile yapılabilmektedir. Bebek dostu hastaneler ve emzirme danışmanlığı hizmetlerinin emzirmeyi başlatma ve sürdürmede etkili olduğu çalışmalarda bildirilmiştir (Bostancı ve İnal, 2015). Literatürde emzirmede istenilen seviyeye ulaşmayı sağlayan

faktörlerden; sağlık personelinin bilgi, uygulama ve tutumlarının oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Dağlı ve Topkara, 2022). Emzirmeyle ilgili gerçek ya da olası sorunların varlığı düşünüldüğünde, emzirme danışmanlığı gerekmektedir (SB, 2015). Emzirmenin başlatılması ve desteklenmesinde, anne/bebekte bir sorun olduğunda ilk temasa geçilen sağlık profesyoneli ebelerdir.

Emzirme danışmanlığı çalışmaları ülkemizde 1990'lı yılların başından beri yürütülmektedir. İlk olarak İstanbul Üniversitesi'nde başlamıştır. DSÖ ve Sağlık Bakanlığıyla birlikte yapılan eğitim programları hala devam etmektedir. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi bebek dostu hastane olması gereği annelere ve anne adaylarına anne sütü ve emzirme konusunda danışmanlık hizmeti verilmektedir. Sertifika programları için İl Sağlık Müdürlüğü, özel kurum ve üniversiteler bünyesinde kurslar düzenlenmektedir (Kepekçi ve ark., 2012).

Dünyada Emzirme Danışmanlığı

Emzirme danışmanlığı, dünyada ilk olarak 1960'lı yılların başında ABD, Avustralya ve İskandinav ülkelerde başlamıştır. 1982'de emzirme isteği olan annelere bilgi ve eğitim desteği vermeyi amaçlayan "La Leche League International" derneği kurulmuştur. Anneleri telefon, Skype, Facebook, WhatsApp, e-posta yolu ile teşvik ederek, bilgilendirme yapmak ve desteklemek için grup toplantıları yapmaktadır. Her grupta gönüllü emzirme danışmanı olan bir lider vardır ve toplantıları organize etmekle sorumludurlar (Lee ve ark., 2019; IBLCE, 2022).

1985'te emzirme uzmanlığı sertifikasyon kurulu olan "Uluslararası Emzirme Danışmanları Adayları Kurulu/International Board of Lactation Consultant Examiners (IBLCE)" kurulmuştur. IBLCE, uluslararası bağımsız ve güvenilir bir kuruluştur. Bu sertifikasyon programı ile "Uluslararası Kurul Sertifikalı Emzirme Danışmanı ünvanı (IBCLC)" verilmektedir (Lee ve ark., 2019; IBLCE, 2022). Kursiyerlere, 90 saat teorik emzirme eğitimi, 300-1000 saat arasında değişebilen pratik eğitimler verilmektedir. Kursun sonunda yapılan sınavda başarılı olma halinde bu ünvan verilmektedir ve anne-çocuk sağlığı ekibinin aktif bir üyesi olarak görev yapmaktadır. Sertifikanın geçerlilik süresi 5 yıldır. Amerika, Avrupa, İsrail ve Avustralya'da ofisleri vardır. Dünya çapında yaklaşık 35 bin IBCLC bulunmaktadır (IBLCE, 2022).

Sonraki yıllarda "Emzirme Politikası ve Uygulaması Akademisi" kurulmuştur. Bu akademi emzirme danışmanlığında bilgi ve becerileri değerlendirmek için sertifikalı emzirme danışmanı sınavlarını uygulamaktadır. Sertifikalı emzirme danışmanları, emzirme konusunda gerekli bilgiye ve beceriye sahip olmanın yanı sıra Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF Emzirme Danışmanlığı eğitimini başarıyla her 3 yılda bir tamamlamaktadırlar. Telefon, yüz yüze ya da video konferansla yolu ile emzirme danışmanlığı hizmetleri verilebilmektedir. Doğum sonu taburcu olmadan hastanede, çocuk izlem polikliniğinde ve emzirme polikliniklerinde emzirme danışmanlık hizmetleri verilebilmektedir (IBLCE, 2022).

Ebelerin Emzirme Eğitimi ve Danışmanlığında Dijital Dönüşüm

Son yıllarda akıllı telefon uygulamalarının geliştirilmiş işlevselliği, uygunluğu ve kullanıcı katılımı olması; bebek beslenmesi ve aktivitesi konusunda rehberlik arayan ebeveynler için oldukça aranan gelişmelerdir. Giderek artan bir şekilde, ebeveynler kanıta dayalı eğitim kaynakları aramak için yönlendirmeye ve rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar (Dağlı ve Topkara, 2022). Ebeveynler, kolay erişilebilir ve maliyeti olmayan bilgiler aramaktadırlar. Sağlık kuruluşlarında verilen bilgiler genellikle ebeveynlerin endişelerini giderir, ancak ebeveynler tüm bilgileri bir kerede özümseyemeyebilir ve genellikle eve gittikten sonra tekrar başvurabilecekleri eğitim kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. Web siteleri ve akıllı telefon uygulamaları bu ihtiyacı karşılamanın anahtarıdır (Cheng ve ark., 2020).

Telefon ile danışmanlık, planlı/plansız kısa mesajlar gönderme ve sözlü iletişimle sunulmaktadır. Kısa mesaj servisleri, ihtiyaçlara acil yanıt vermeyi sağlayan, iletişimin devamlılığını sağlayan, emzirme danışmanlığında potansiyel yararları bulunan ve evrensel düzeyde rutin kullanımda olan ekonomik bir iletişim yöntemidir (Dağlı ve Topkara, 2022). Telefonun, emzirmeyi teşvik etmede uygun bir teknoloji olduğu ve danışmanlara katkıda bulunabilecek alternatif bir yöntem olduğu çalışmalarda bildirilmiştir (Wong ve ark., 2021; Dağlı ve Topkara, 2022). Telefonla yapılan emzirme danışmanlığı, annelerde emzirme başarısını ve memnuniyeti arttırdığı, emzirmeyi erken başlatmada etkili olduğu, sadece anne sütü alma oranını ve emzirme süresini arttırdığı yapılan çalışmalarda bildirilmiştir (Gallegos ve ark., 2014; Balakrishnan ve ark., 2016).

Yapılan bir çalışmada kısa mesajlarla desteklenen emzirme danışmanlığında annelerin emzirme öz yeterliliklerinin yüksek olduğu bildirilmiştir (Dağlı ve Topkara, 2022). Diğer çalışmalarda, 2 ay süresince haftalık mesajların ve gebeliğin 2. trimesterinden başlayarak doğum sonu 6. aya kadar haftalık mesaj desteğinin emzirmenin sürdürülebilmesinde başarıyı artırdığı bildirilmiştir (Martinez-Brockman ve ark., 2018; Gölbaşı ve ark., 2019) Başka bir deneysel çalışmada tele eğitimle desteklenen annelerin üç kat daha fazla emzirdiği tespit edilmiştir (Harris-Luna ve Badr, 2018). Doğum öncesi dönemde başlayan emzirme danışmanlığının, doğum sonu süreçte devam etmesinde telefon ve kısa mesaj hizmeti kolay ve etkili bir yoldur.

Küresel düzeyde %95'den fazla birey cep telefona, %40'dan fazla bireyde internet hizmetlerine erişebilmektedir (Almohanna ve ark., 2020). Web ve mobil uygulamalar geleneksel sağlık hizmetlerinin önüne geçerek, coğrafik açıdan dezavantajlı bölgeleri desteklemede önemi artmaktadır. Bu uygulamalar özellikle; ebeveynlere emzirmede ve aciliyet durumunda ihtiyaç duydukları danışmanlık hizmetleridir (Lau ve ark., 2016; Gonzalez-Darias ve ark., 2020).

Mobil uygulamaların emzirme sonuçlarına etkisinin incelendiği bir çalışmada, emzirmenin sürdürülmesinde, emzirme motivasyonunda ve emzirmeye yönelik

problemlerin çözümünde olumlu sonuçlar tespit edilmiştir (Almohanna ve ark., 2020). Başka bir çalışmada, web tabanlı emzirme danışmanlığının emzirmenin başlatılmasında ve sürdürülmesinde, emzirmeye olumlu tutumların gelişmesinde ve bilgilerin artmasında oldukça etkili sonuçlar bildirilmiştir (Lau ve ark., 2016; Şensoy ve Koçak, 2021).

Video-Konferansla yapılan danışmanlık da annelerin emzirme motivasyonunu artıran maliyet etkin bir destektir. Annelerin emzirmeyi başlatmada, beceri ve olumlu davranış geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur. Sadece anne sütü vermenin faydalarını, mama/ biberonla beslemenin zararlarını, doğru pozisyonun ve emzirme problemlerin neler olduğu vb danışmanlıkların annelerin emzirme bilgilerini arttırdığı tespit edilmiştir (Rojjanasrirat ve ark., 2012; Kellams ve ark., 2016; Grassley ve ark., 2017). Özellikle kırsalda yaşamını sürdüren ve ulaşımının zorluğu yaşayan anneler için video-konferans uygun yöntemlerdendir. Emzirme danışmanlıklarıyla buluşma ortamı sağlayan video-konferans uygulamaları, annelerin emzirme problemlerini konuşabilmesine ve endişelerini paylaşmasına olanak sağlar (Grassley ve ark., 2017).

Emzirme takip uygulamalarına, yeni doğan aktivitelerini, uyku istatistiklerini, ebeveynlerin yeterince anne sütü aldığından emin olabilmesi, günlük bebek bakımı, uyku periyotları, bebeğin boy ve kilo ölçüm sonuçları, alınan yiyecek, içecek, ilaç ve takviyeler hakkında bilgiler girilmektedir. Ayrıca bu uygulamalar, bebekte alerjik reaksiyonların belirlenmesinde de yardımcıdır. Temel emzirme dinamiklerini açıklamakta ve ebeveynlerin emzirme hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktadır. Bu uygulamalarda aynı zamanda emzirme danışmanları annelerin sorularına uzaktan cevap vermektedir (Mohrbacher, 2015).

Bu çalışmalar, dijital eğitim ve danışmanlığın emzirmenin desteklenmesinde ve başarılmasında önemli katkılarının olduğunu göstermektedir. Anne sütü ve emzirmenin, optimal çocuk gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu iyi bilinmektedir. Ebeler, çocukların büyümesini ve gelişimini izlemede ve ebeveynlere rehberlik ve destek sağlamada bütüncü bir rol oynamaktadır. Ebeler, sınırlı personel ve mali kaynaklara sahip ortamlarda çalışmaktadırlar. Literatürde dijital uygulamaların ebelerin zamanı tasarruf etmede ve daha fazla anneye ulaşmada fayda sağlayacağı vurgulanmakta ve ebelerin teknolojik uygulamaları rutine dönüştürülmesinin gerektiği bildirilmektedir.

Sonuç

Araştırmalarda dijital emzirme eğitim ve danışmanlığın; emzirme oranının ve süresinin artmasına olumlu katkılar sağladığı bildirilmiştir. Doğum sonu ana-çocuk sağlığı hizmetlerinde çalışan ebelerin teknolojik uygulamalar konusunda bilgi eksikliğinin giderilmesinde yönelik destekleyici mekanizmalara ihtiyaç vardır. Dijital çağda emzirme konusunda annelerin doğru, erişilebilir ve alakalı kalmasını sağlamada, ebelerin teknolojik

uygulamaları kullanması önerilir. Ebelerin özellikle kırsal alanda sağlık kuruluşuna başvuramayan annelerin dijital tekniklerle desteklenmesi ulaşılabilirlik anlamında kolaylık sağlayabilir. Benzer nedenlerle emzirme eğitiminin verilemediği veya etkin danışmanlık yapılmadığı durumlarda, artan teknoloji kullanımında alternatif yöntemleri kullanması önerilir.

Çıkar çatışması

Çalışmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynaklar

- Almohanna, A. A., Win, K. T., & Meedya, S. (2020). Effectiveness of internet-based electronic technology interventions on breastfeeding outcomes: Systematic review. *J Med Internet Res*, 22(5), e17361. doi: 10.2196/17361
- Balakrishnan, R., Gopichandran, V., Chaturvedi, S., Chatterjee, R., Mahapatra, T., Chaudhuri, I. (2016). Continuum of care services for maternal and child health using mobile technology-a health system strengthening strategy in low and middle income countries. *BMC Med Inform Decis Mak*, 16(1), 84.
- Bostancı, G. & İnal, S. (2015). Bebek dostu özel bir hastanede doğum yapan annelerin, emzirmeye ilişkin bilgi düzeylerinin ve bebeklerini emzirme durumlarının değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(3), 260-270. doi: 10.17681/hsp.27403
- Cantu, R., M., Gowen, M., S., Tang, X., & Mitchell, K. (2018). Barriers to breastfeeding in female physicians. *breastfeeding medicine*, 13(5), 341-345. doi: 10.1089/bfm.2018.0022
- Centers for Disease Control and Prevention. Coronavirus Disease 2019 (COVID 19). Pregnancy & Breastfeeding. Information about coronavirus disease 2019. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prepare/pregnancy-breastfeeding.html>
- Cheng, H., Tut, A., Llewellyn, C., Size, D., Jones, J., Taki, S., Rossiter, C., & Denney-Wilson, E. (2020). Content and quality of infant feeding smartphone apps: five-year update on a systematic search and evaluation. *JMIR Mhealth Uhealth*, 8(5), e17300. <http://doi.org/10.2196/17300>
- Dağlı E., Topkara F. N., & Aktaş-Reyhan F. (2022). Breastfeeding experiences of midwife mothers and barriers to their breastfeeding. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, doi: 10.25279/sak.1081411
- Dağlı, E., & Topkara, F. N. (2022). The effect of tele-education delivered to mothers during the COVID-19 pandemic on breastfeeding success and perceived breastfeeding self-efficacy: Randomized controlled longitudinal trial. *Health Care for Women International*, 44(3), 345-360. doi:10.1080/07399332.2022.2132251
- Emzirme Danışmanlığı El Kitabı. 2015. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi, Ankara.
- Gallegos, D., Russell-Bennett, R., Previte, J., & Parkinson, J. (2014). Can a text message a week improve breastfeeding? *BMC Pregnancy and Childbirth*, 14(1), 374.
- Gonzalez-Darias, A., Diaz-Gomez, N. M., Hernandez-Perez, C., Rodriguez-Martin, & S., Aguirre-Jaime, A. (2020). 'Supporting a first-time mother' Assessment of success of a breastfeeding promotion programme. *Midwifery*, 85, 102687.
- Gölbasi, Z., Tuğut, N., Karataş, M., & Çetin, A. (2019). The effect of postpartum breastfeeding counselling supported with short message services and telephone calling on breastfeeding practices over six months. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 33-41.
- International Board of Lactation Consultant Examiners. About IBLCE. Erişim tarihi: 04.03.2023 Erişim adresi: <https://iblce.org/about-iblce/>
- Kellams, A. L., Gurka, K. K., Hornsby, P. P., Drake, E., Riffon, M., Gellerson, D. Gulati, G., & Coleman, V. (2016). The impact of a prenatal education video on rates of breastfeeding initiation and exclusivity during the newborn hospital stay in a low-income population. *Journal of Human Lactation*, 32(1), 152-159. doi: 10.1177/0890334415599402
- Kepekçi, M., Yalçınoğlu, N., Devocioğlu, E., Eren, T., & Gökçay, G. (2012). Emzirme danışmanlığı birimine başvuran annelerin ve bebeklerin incelenmesi, *Çocuk Dergisi*, 12(4), 164-168.
- Lau, Y., Htun, T. P., Tam, W. W. S., & Klainin-Yobas, P. (2016). Efficacy of e-technologies in improving breastfeeding outcomes among perinatal women: a metaanalysis. *Maternal & child nutrition*, 12(3), 381-401. doi: 10.1111/mcn.12202
- Lee, Y. H., Chan, G. L., & Chang, H. Y. (2019). Effects of education and support groups organized by IBLCEs in early postpartum on breastfeeding. *Midwifery*, 75, 5-11. <https://mhealth.jmir.org/2020/5/e17300/>
- Patel, S., & Patel, S. (2016). The effectiveness of lactation consultants and lactation counselors on breastfeeding outcomes. *Journal of Human Lactation*, 32(3), 530-541. doi: 10.1177/0890334415618668
- Renfrew, M. J., McFadden, A., Bastos, M. H., Campbell, J., Channon, A. A., Cheung, N. F., Silva, D. R., Downe, S., Kennedy, H. P., Malata, A., McCormick, F., Wick, L., & Declercq, E. (2014). Midwifery and quality care: findings from a new evidence-informed framework for maternal and newborn care. *Lancet*, 384(9948), 1129-1145 doi: 10.1016/S0140-6736(14)60789-3.
- Şensoy F., & Koçak D. Y. (2021). Emzirme danışmanlığında güncel yaklaşımlar. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 427-435. doi:10.38108/ouhcd.844447.
- Rojjanasrirat, W., Nelson, E. L., & Wambach, K. A. (2012). A pilot study of home-based videoconferencing for breastfeeding support. *Journal of Human Lactation*, 28(4), 464-467. doi: 10.1177/0890334412449071.
- Grassley, J. S., Connor, K. C., & Bond, L. (2017). Game-based online antenatal breastfeeding education: A pilot. *Applied Nursing Research*, 33, 93-95. doi: 10.1016/j.apnr.2016.10.011.
- Mohrbacher, N. (2015). Hi-Tech breastfeeding tools: Meeting the needs of today's parents. *International Journal of Childbirth Education*, 30(4), 17-20.
- World Health Organization. WHO. 2019. Q & A: Pregnancy, childbirth and COVID-19. www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-on-covid-19-pregnancy-and-childbirth.
- Wong, M. S., Mou, H., & Chien, W. T. (2021). Effectiveness of educational and supportive intervention for primiparous women on breastfeeding related outcomes and breastfeeding self-efficacy: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 117, 103874. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2021.103874.